

مذہب دا پرچار

① پنجابی دنیا بھر دیاں زباناں وچ بڑی سچی قسمت تے بھاگاں والی زبان اے
 کیوں جے ایس کرماں والی زبان توں ات شروع توں ای بزرگاں، ولپاں، صوفیاں
 تے اللہ والے لوکاں دی نگہ تے پیار بھری چھاں ہیٹھ بیٹھن دا موقعہ ملیا اے۔
 اوہناں دیاں دعاواں نال یہہ ودھدی پھلدی گئی تے۔ ایس دیاں مہکاں
 تے خوشبوآں پاروں مھاں مھاں ایہی مستانی واسٹنا کھنڈی رہی اے۔
 ایس مٹھری اتے رسیل دی زبان دیاں لگراں اتے رنگ برنگے پھل ات
 سوہناں اداواں نال ڈوجھاں دا دل موہ لیندے نیں۔ ایس زبان دی
 سنکر دیاں ورھیاں تے کھلری ہوئی ادبی روایت اے جیہڑی ایس دے
 پکے تے پیڈے پھو کر دی گواہی دیندی پئی اے۔

جس زبان دے سولھ ملوک تے نازک جیسے بوٹے نوں اللہ دے
 بزرگاں تے اوہدے نیک بندیاں نے سچیاں مہکاں نال نگہ تے تخلص
 دا پانی پایا ہووے، اوکس اتے کدی خزاں نہیں آسکدی۔ ایس زبان
 دی باقاعدہ روایت بزرگاں نے ای سمجھی اے۔ جد کہ کجھ لوک پنجابی زبان
 تے ایہہ اعتراض کردے نیں پئی ایس زبان وچ مذہب یا اسلام دا پرچار
 نہیں ہونگا۔ سانوں اوہناں بندیاں دی عقل تے شک لے جاندا اے۔ جیس
 زبان نوں ایچھوں دیاں صوفیاں نے لوکائی وچ اللہ دی تبلیغ تے اسلام

دے پھر لئی ورتاے۔ اوسدے وچ مذہبی ادب نہ ہووے گا تے
 پھر ہور کتھے لکھے گا؛ اکثر لوک تے لکیر دے فقیر ہو کے ای ایہہ رٹ
 لائی جانڈے نیں پئی پنجابی زبان وچ مذہبی ادب ہے ای نہیں۔ اسیں
 اوسناں نوں اج دے پنجابی ادب توں علاوہ پنجابی لوک ادب اُتے
 دی جھات پاؤن دی کھلھی ڈنھنی دعوت دیتے آں پئی اوہ صرف ایس
 زبان دے لوک ادب توں ای دیکھ لین (صوفی بزرگاں دیاں سیریاں موتیاں
 نالوں سچیاں سوچاں نوں پڑھ کے سمجھن۔ اوہ صرف حضرت بابا فریدؒ توں
 یکے حضرت خواجہ غلام فریدؒ تیکر دی ایس زبان دی صوفیانہ روایت تے
 جھاتی پاؤن دی زحمت کرن۔ اوہ حضرت نوشہ گنج بخش قادریؒ دیاں...
 واعظاں نوں پڑھن "بول نماز" تے نظر پاؤن تے "پکی رٹ" دیکھن
 جیکر اوہ تعصب دی عینک لاه کے دیکھن گئے تے اوسناں نوں ایس زبان
 دے وچ سمجھ کتھے گا۔ پھر اوسناں دی اپنی جھولی سکھنی تے خالی بجاپے
 گی۔ اوسناں دیاں اکھاں توں پھیر پئی لکھے گی۔ پنجابی وچ قعتہ یاں مثنوی
 رہیر انجھا، سستی پنوں وغیرہ) دیکھن لگیاں سبھ شاعران تے پہلاں
 حمد باری تعالیٰ، پھر نعت رسول مقبولؐ لکھی اے کئی شاعران نے
 تے نعت توں علاوہ دو جے بزرگاں تے ولیاں دیاں منقبتاں وی لکھیاں
 نیں جیہڑیاں اوسناں دے دل وچ پائے جان والے سچے جذبیاں
 دی عکاسی کردیاں نیں۔ اج دے دور دا ہر پنجابی شاعر نعت ضرور لکھدا
 اے۔ بعض شاعر جنوں حفیظ تائب، محمد علی ظہوری، اعظم چشتی، صائم
 چشتی) تے صرف نعتاں لکھدے تے پڑھدے نیں۔

ذوالفقار حسن
 Nsel

اسیں ایتھے صرف پنجابی لوک گیتاں دے حوالے نال مختصر بحث

کراں گے۔ لوگ گیت ساڈی حیاتی دے ہر یکھ اُتے چاٹن پاؤندے۔
 ساڈی حیاتی دا کوئی اجیا پکھ یا پیلو نہیں جیہڑا لوک گیتاں وچ نظر نہیں آؤندا۔
 جمن توں لیکے مرن تیکر آؤن والیاں منزلاں دے حوالے نال ڈاڈھے
 سچے خیال ڈلھکاں جا پدے نیں۔ رشتیاں دے حوالے توں لیکے ونیلے دے

نال نال ہون والیاں ایجاداں تے ترقی دا ویرواوی لبھدا اے۔ گیتاں وچ
 ہر یاں بھریاں فضلاں دے جھمبیرساں اپنے جدوے دکھاندے جا پدے نیں۔
 لوک گیتاں دا زیادہ حصہ عورتاں دے حوالے نال ساڈے ساٹنے

آؤندا اے تے عورتاں ای انسان دی مُدھلی تربیت تے تعلیم وچ اگھڑواں
 آتے بھرواں حصہ لیندیاں نیں۔ بال پنے وچ ملی تربیت دا اثر انسان اُتے
 ساری حیاتی رہند اے۔ جدوں بچہ گودی وچ ہندا اے تے اوسنوں
 اوسدی ماں اوسدے روون ویلے موڑھے لاکے خدوں؛

اللہ ہو... اللہ ہو... اللہ ہو

نمھی نمھی تے مٹھری وچ نال گاؤندی اے، تے بچے دیاں اکھاں
 جھٹ نیند بھریاں ہو جاندیاں نیں تے اوہ رونا چھڈ دیندا اے تے
 گورڈھی نیند رسوں جاند اے۔

حیاتی گزرن دے نال عورت دا انداز وی بدلدا اے۔ بچہ بیٹھن لگ
 جاند اے، پھر کچھ عرصے دے بعد اوہ تو تلی زبان وچ گلاں وی کرن لگ
 پیندا اے تے اوس ویلے ماں اوسنوں سویرے سویرے گودی
 وچ لیکے ہولی ہولی (لوری دے انداز وچ) بیٹھیاں بیٹھیاں خود وی بھولدی
 اے تے نال نال بڑے انداز نال پڑھدی اے۔

دن چڑھیا بھاگیں بھریا

سہرا نبی مکے و نوح و طریا
ارہنے و طودے کلمہ پڑھیا

پڑھ لا الہ الا اللہ
محمد پاک رسول اللہ

پچھ دی نال نال بھولدے۔ ایج ای ہوی ہوی پورا کلمہ سکھن دے نال مال
اوس نون و ن چڑھن دی اہمیت دا احساس دی ہودن لگ پندے۔ پھر ماں
ناز پڑھن لگیاں اوس نون کول بٹھا لندی ہے۔ جدوں ادہ دعا منگن لگی
اے تے اوس نون دیکھدیاں بچہ وی اپنے نکتے نکتے ہتھ رب دی بارگاہ
ونج کھڑے کر دیندے۔ دعا منگدیاں ہویاں بال دے سکھتے ہوروی
معصومیت چھا جانڈی اے؛

اول نام خدا دا، دو جانی تے رسول جی

تینا نام حوا آدم دا جیہدی پیداساری

چوتھا نام محمد واجی، جیہدی اُمت پاری

پنچواں تے نام خواجه خضر و جیہدی اُمت پاری

پھیواں نام مائی تے باپ دا جیہدی اُمت پاری

کین دی میری تگری، کاہدا ونج بپار

سونے دی میری تگری، لعل دا ونج بپار

ایس لوک گیت دیاں بوللاں ونج سپہل جسد باری تعالیٰ، پھر نعت،

تیسے نمبر تے حضرت آدم تے حوا داناں لیا گیا اے، جنہاں دی ساری خلق اولاد اے۔

ایس توں بعد پھر نبی آخر الزماں حضرت محمد مصطفیٰ احمد محتسبے دا ذکر پاک اے

تے اوہناں دی اُمت ہون اُتے فخر تے ناز دا اظہار وی محسوس ہندا اے، پھر

حضرت خواجہ خضر واذکر اوندائے تے اخر تے ماں باب داناں لیا گیا اے،
 جیناں دا شیر انسان نوں حیاتی بخش دا اے۔ آینا کجھ کہن توں بعد پھر اک
 سوال پیدا کیتا اے پٹی، اے انسان! توں کیہہ کر دا ایں؟ تیرا کاروبار کیہہ
 اے؟ پھر اُتلے لولاں دے حوالے نال ای جواب دتا گیا اے پٹی میرے کول
 سونے دی تکرپی اے تے میں لعلیاں دا کاروبار کرنا واں مول مدعا ایہہ
 دے پٹی انسان نوں حضور دی اُمرت ہودن دے حوالے نال اپنے آپ
 تے ناز اے۔ اوہ نیک کم کر دا اے۔ ایہوں سالوں انج لگا اے پٹی جیویں
 اوس نے اپنی نیک نیت نوں ”سونے دی تکرپی“ تے چنگیاں عملاں
 اے نکساں کماؤن نوں ”لعلیاں دا وچ بپار“ آکھیا اے۔

لوک گیتاں وچ محال محال مذہب دے حوالے نال گلاں لہجیاں
 نیں۔ دیکھو نماز تے کلمے دے ذکر دی کیہوں پٹی کیتی گئی اے:

اُچھا برج لاہور و ا، جی نماز پڑھو

ہیٹھ وگے دریا، کلمے دا ذکر کرو

ایس گیت وچ انج ای ہر گل دے بعد نماز پڑھن تے کلمے دا ذکر کرن
 تے زور دتا گیا اے۔ ایس گیت وچ عورت دے زیوراں نوں ساہویں
 رکھ کے گلاں دین تے مذہب وچ رہ کے کایاں جان والیاں نیکیاں
 دے بائے کیتیاں گیاں نیں۔ ایس گیت دا دوجا بند انج اے:

چونتے اُپر چونترا، جی نماز پڑھو

ہیٹھ تپے تندور، کلمے دا ذکر کرو

گن گن لاواں روٹیاں جی نماز پڑھو

بھڑ بھڑ لاواں پُور، کلمے دا ذکر کرو

ستودے جائے کھاگئے، جی نماز پڑھو
اماں دے جائے دور، کلمے دا ذکر کرو

لوک گیتاں وچ اک گیت بڑی ای محبت، عقیدت تے نگھ بھری لے
وچ ملدا لے۔ اوسدے بول بلبھاں اُتے مشری دیاں ڈلیاں وانگوں اپنے آپ
گھل جان دے نیں۔ ایس گیت وچ اک ترتیب لے، نمھا نمھاتے متھا متھا
آسنگ تے لے وے جیہڑی ٹرے جان دے بندے نوں دی کھڑا ہون
تے مجبور کر دیندی لے (ایس دی بھر بڑی صاف تے چلنتر لے) ایس گیت
وچ مختلف موضوع نیں، جیہڑے حضور پاک دی حیاتی نال تعلق رکھدے
نیں۔ جیویں مشہور واقعہ لے پئی اکواری آپ سرکار دی آمد تے عرب
دیاں کڑیاں نے دفن و جاو جا کے تے گیت گاگا کے استقبال کیتا سی۔
بول ویکھو! پیراں دے روئے اُتے چکڑیاں پڑیاں جی

اگے محمد پکھے پڑھدیاں کڑیاں جی

اک بول وچ قیامت دے دیھاڑے دے اوس منظر دی
تصویر کھچی گئی اے جد کہ اللہ دے محبوب پاک صلی اللہ علیہ وسلم اگے اگے
ہوون گے تے اوسناں دے پکھے اُمت ہووے گی۔
پیراں دے روئے اُتے شکر کھلاری آ
اگے محمد پکھے خلقت ساری آ
اوس ویلے حضور دے پکھے ساری خلقت کلمے دا ذکر کردی ٹرے گی
اوس منظر دی لوک تصویر ویکھو!

پیراں دے روئے اُتے چکڑے نیں ہو جی
اگے محمد پکھے کلمے دا شہد جی

پیراں دے روہنے اُتے چکدے نہیں تہر جی
اگے محمد پچھے کلے دا ذکر جی

جدوں حضور اپنی امت نون لے کے جنت ورج داخل ہون گئے
ادہناں دے پچھے حور اں نبیؐ جی دے گیت گاؤندیاں آون گیاں ۛ
پیراں دے روہنے اُتے پکیاں کھجور اں جج
اگے محمد پچھے پڑھدیاں حور اں جج

انج ای ایس گیت دیاں دو جیاں بولاں وچہ وکھو وکھو سوہنیاں
صورتاں تے موہنہ بولدیاں مورتاں مھاں مھاں نظر آوندیاں نہیں۔
اگانہ آون والے لفظاں ورج اللہ دی بارگاہ ورج دعا دا انداز کنا نگھاتے
خلو من بھریا اے۔ اک اک اکھر وچوں خداری ذات و احدانیت تے
انسان دے اوسری اونی تے فانی مخلوق ہون دی شہادت پئی لہدی
اے؛

اللہ میرا شاد ہے
محمدؐ میرا آباد ہے

دین میرا ایمان ہے
قبر میرا مکان ہے

انج ای ایسہ بول دی دیکھو:-

حق اللہ موجود اللہ
چھم چھم ورسے نور اللہ
ساڈی دعا منظور اللہ
ساڈی تنگی دور اللہ

سماں بندے دے دل وچ محبوبِ خدادے شہر دی زیارت
 کرن دی سدھر ڈاڑھی سہندی اے۔ حیاتی وچ طیبہ پاک نوں دیکھ
 لینا مسلمان اپنی نجات دا ذریعہ سمجھدے نیں۔ اوسناں دے سامنے
 حضور دا ایہہ ارشاد وی اے پئی جس نے میری قبر دی زیارت کر لئی
 اوس لئی میری شفاعت لازم ہوگی۔ لوک گیتاں وچ وی سالوں
 مدینے پہنچن دی تر پھرتے سسک بھدی اے۔ ایہہ سسک بڑھی
 ای زور دار تے ڈاڑھی کچھ والی اے۔

ربا لے چل شہر مدینے نوں

اوبھتے روشن کر میرے سینے نوں

اک بول وچ مدینے جان دی وجہ ڈاڑھے مُدلل انداز نال دسی
 گئی اے۔ ایس وچ عقیدت تے محبت دا پانا کتے وی ہتھوں
 سرکدائیں جا پدا۔

اوہ شہرِ مدینہ رنگلا اے

اوبھتے نبی کریمؐ دا ہنگامہ اے

اسیں دیکھیا اے پئی لوگ گیتاں وچ اللہ تعالیٰ تے اوسدے
 پاک محبوب دے نال محبت تے عقیدت بھریاں گلاں بھتاں بھتاں
 موتیاں دا نگوں ڈلھکاں مار دیاں نظر آؤندیاں نیں۔ اللہ دی
 واحدانیت تے محبوبِ خدا دی محبت بھرے مٹھڑے بول بال
 پن توں ای بچے دیاں کتاں وچ رس گھولنا شروع کر دیندے نیں۔
 انج ویلے دے نال پنجاب دی عورت دانپے نوں مندریب ول پیرین
 دا انداز نکھر دا چلا جاندا اے، یعنی جیویں جیویں بچے دیاں سوچاں

دا گھیرا کھٹھا سہندا جاندا اے، اوسدی ماں گیت دیاں بولاں مچ
 وسعت تے کھلا رپیدا کردی جانندی اے۔ جیویں کہ اسیں دکھیا
 اے پئی پہن پہلاں اوہ صرف ”اللہ ہو“ دے اکٹر بول کے
 ای لوری دا کم لیندی اے۔ پھر جد بچہ مھوڑا جیہا وڈھا ہو جاندا
 اے تے اوہ ”دن چڑھیا بھاگیں بھریا“ خود پڑھدی اے تے
 بچے کولوں وی اکھواندی اے۔ ناں دی ایس صحیح تربیت دا اثر انسان
 دی پوری جیاتی اُتے سہندا اے تے اوہ اگاہنہ اپنی اولاد دی
 تربیت وی ای طرح ای کردا اے۔ ایس طرح ایہہ سلسلہ نسل در نسل
 چلدا آرہیا اے۔

لوک گیتاں وچ ایہو جیہے بھترے گیت تے گیتاں دے
 بولی نیں۔ جیہناں وچ مذہب دل پریرن دے جذبے موجود نیں
 تے اوہناں توں پڑھ کے دل وچ مذہب ناں سچی محبت پنگردی
 اے۔ من وچ مذہب دا پرچار کرن ڈا شوق اُبھر دا اے۔ نیک
 راہواں تے چلن دی مرت آؤندی اے۔ لوک گیتاں توں مذہب
 دے پرچار لئی ڈاڈھا کم لیا جاسکدا اے۔

